

Datum 2023-06-30
Dokumenttyp Yttrande
Diarienummer 2023/0139
Ert diarienummer S2023/00244
Handläggare Maria Melin

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet En uppväxt fri från våld, SOU 2022:70

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) välkomnar i sin helhet utredningens förslag om en samlad nationell strategi, inklusive utgångspunkter och mål, och bedömer att denna samlat bättre kommer att kunna förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. MFD välkomnar också att ett antal statliga myndigheter och nationella aktörer, däribland MFD, ges särskilda uppdrag om att bidra till strategins genomförande.

MFD lämnar också några allmänna synpunkter som gäller förekomsten av våld mot barn och unga med funktionsnedsättning, om vikten av att alla verksamheter som möter barn och unga har kunskap om våld mot barn och unga med funktionsnedsättning, vikten av att barn involveras i arbetet mot våld på alla nivåer, om situationen för föräldrar med kognitiva svårigheter samt om det brottsförebyggande arbetet.

Myndighetens synpunkter

Allmänna synpunkter

MFD välkomnar utredningens förslag i sin helhet om en samlad nationell strategi, inklusive utgångspunkter och mål, och bedömer att dessa samlat bättre kommer att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. MFD välkomnar också att ett antal statliga myndigheter och nationella aktörer, däribland MFD, ges särskilda uppdrag om att bidra till strategins genomförande.

Barn och unga med funktionsnedsättning är mer utsatta för våld

MFD välkomnar att utredningen särskilt lyfter fram den ökade risk för att utsättas för våld och övergrepp som barn och unga med funktionsnedsättning har.¹ MFD vill i sammanhanget också understryka att forskning visar att våldsutsatthet kan vara svårare att upptäcka hos barn och unga med funktionsnedsättning, även för yrkesverksamma med stor erfarenhet av målgruppen.² MFD vill också understryka att kunskapsläget om prevalensen av våld är sämre för vissa grupper av barn, bland annat vad gäller de elever som tillhör de anpassade skolformerna (tidigare särskola). MFD välkomnar därför särskilt utredningens förslag om fler undersökningar baserade på barns erfarenheter samt om en nationell kartläggning av förekomsten av våld mot barn vart femte år. Dessa förslag är särskilt viktiga för att synliggöra utsattheten hos barn och unga med funktionsnedsättning. MFD vill särskilt understryka vikten av att sådana undersökningar även riktas och anpassas för att möjliggöra inkludering av de barn som av olika skäl löper risk att bli exkluderade. Det är centralt att kartläggningar av våldsutsatthet bland barn och unga omfattar alla barn och unga, oavsett funktionsförmåga. Erfarenheter direkt från barn och unga är en viktig del i att utveckla insatser och åtgärder inom våldsområdet. För att insatserna ska bli verksamma för alla barn och unga, behöver barns mångfald återspeglas i de erfarenheter som inhämtas.

Mer kunskap i fler verksamheter

Utredningen beskriver det långtgående ansvar som skolverksamheterna har för att främja trygghet och för att förhindra och motverka våld, diskriminering och kränkningar i de egna verksamheterna liksom att det arbete som i dag

¹ Stiftelsen Allmänna Barnhuset (2016) Om barn med funktionsnedsättning i Sverige och deras utsatthet för våld och kränkningar – En systematisk kunskapssammanställning om utsattheten för våld och kränkningar mot, flickor och pojkar med funktionsnedsättning, Svedin, CG., Landberg, Å., & Jonsson, L. (2021) Unga, sex och internet efter #metoo, Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Svedin, CG., Landberg, Å., & Jonsson, L. (2022) Mer utsatta än andra – Om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar, En fördjupning från studien "Unga, sex och internet efter #metoo", Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

² Myndigheten för delaktighet (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning, Källström, Å., Amlakie, H., Yildirim, Z., Adaszak, S., Klint, F., Farias Vera, L., Gustafsson, J., & Holmefur, M. (2022) Att identifiera och arbeta med utsatthet för våld bland personer med funktionsnedsättning – Lärdomar från kommuner och regioner, Örebros universitet och Starke, M., Larsson, A., & Punzi, E. (2022) Våldsutsatthet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar, Göteborgs universitet.

görs för att förebygga våld i skolmiljön inte är tillräckligt samt att arbetet behöver förstärkas. På samma sätt har MFD inom ramen för ett regeringsuppdrag om att kartlägga våld mot personer med funktionsnedsättning sett att samtliga skolformer, både den reguljära och den anpassade skolan, har behov av fördjupad kunskap om våld mot personer med funktionsnedsättning liksom av kunskap om hur man kan förebygga våld mot målgruppen.³ På samma sätt visar MFD:s kartläggningar inom ramen för ovan nämnda regeringsuppdrag att även andra verksamheter, såsom hälso- och sjukvård, socialtjänst och personal inom LSS, har behov av mer kunskap vad gäller våld mot personer med funktionsnedsättning.

MFD vill också särskilt peka på behovet av kunskapshöjande insatser vad gäller våld mot barn och unga med funktionsnedsättning inom rättsväsendet. En av MFD genomförd enkätstudie till de svenska domstolarna⁴, indikerar att det uppskattade kunskapsläget om våld mot personer med funktionsnedsättning är lägre än kunskapsläget vad gäller våld generellt. Mer än hälften av respondenterna i enkäten bedömde också att personal i domstolen har behov av fördjupad kunskap specifikt om våld mot personer med funktionsnedsättning.⁵

Barn ska involveras i arbetet mot våld på alla nivåer

Utredningen framhåller också vikten av att barns synpunkter tas tillvara i det fortsatta arbetet med att förebygga och bekämpa våld. MFD instämmer i utredningens bedömning att det behövs aktiva åtgärder för att säkerställa att barn ges utrymme att uttrycka sina åsikter och för att deras åsikter ska beaktas i olika delar av arbetet, såsom i planering, genomförande, uppföljning och utvärdering. MFD vill här understryka att flera studier visar att barn och unga med funktionsnedsättning är en särskilt utsatt grupp vad gäller möjligheten att utöva rätten att komma till tals i frågor som berör dem själva.⁶ Detta gäller

³ MFD (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser.

⁴ Genomförd under 2022 inom ramen för ett regeringsuppdrag om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning.

⁵ MFD (2023) Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning - Samhällets kunskap, åtgärder och insatser.

⁶ Socialstyrelsen (2019d) Uppföljning av barnkonventionens genomslag vid tillämpning av LSS, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2019) Social kompetens – Om kompetensförsörjning av handläggare i socialtjänsten och Inspektion för vård och omsorg (2019a) Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp.

särskilt barn och unga som på grund av sin funktionsnedsättning kommunicerar på alternativa sätt. För att allt fortsatt arbete inom våldsområdet ska få effekt för alla barn och unga, oavsett funktionsförmåga, är det centralt att alla barn och unga, oavsett funktionsförmåga och kommunikationssätt, får möjlighet att uttrycka sina åsikter och erfarenheter.

Föräldrar med kognitiva svårigheter

MFD välkomnar att utredningen särskilt lyfter och adresserar situationen för föräldrar som lever med kognitiva funktionsnedsättningar. Exempel på detta är en intellektuell funktionsnedsättning eller en omfattande neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Tidigare rapporter från bland annat Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) visar att kommuner har svårigheter att identifiera föräldrar med kognitiva svårigheter och att de insatser som erbjudits föräldrarna därför inte är anpassade utifrån deras förutsättningar och behov. Det är också förekommande att kommuner på grund av denna bristande anpassning, avslutar föräldraskapsstödjande behandlingsinsatser riktade till föräldrar med kognitiva svårigheter då de uppfattar att stödet inte ger resultat och att det saknas utveckling i individens föräldraförmåga. Parallell forskning visar samtidigt att många föräldrar kan klara de krav som ett föräldraskap ställer om de får rätt typ av stöd under tillräckligt lång tid. En förälder med kognitiva svårigheter kan exempelvis behöva habiliterande och andra kompensatoriska insatser, ibland utöver ett generellt föräldrastödsprogram. De habiliterande insatserna syftar då till att kompensera för den brist på förmåga som de kognitiva nedsättningarna medför och ger föräldrarna strategier att hantera situationer genom hela barnets uppväxt.⁷⁷ MFD välkomnar att utredningen identifierar ett behov av ett samlat grepp för att säkerställa tillgång till individuellt anpassat stöd i föräldraskapet för dessa föräldrar samt att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att kartlägga vad som i dag erbjuds inom kommunerna för att möta behov av stöd i föräldraskapet för föräldrar med egna funktionsnedsättningar.

Brottsförebyggande arbete

MFD välkomnar slutligen utredningens tonvikt på det våldsförebyggande arbetet. MFD vill dock i sammanhanget lyfta vikten av att detta arbete även inkluderar kommunernas kunskap om och arbetssätt kring det brottsförebyggande arbetet, inklusive arbetet med att motverka normbrytande beteenden. MFD:s uppdrag om våld mot personer med funktionsnedsättning

⁷⁷ Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (2022) Handlingsplan för brottsförebyggande föräldraskapsstöd.

har visat att kommunernas kunskap och arbetsätt kring brottsförebyggande arbete riktat till barn och unga med funktionsnedsättning behöver utvecklas. Kommuner och aktörer såsom socialtjänst och skolan behöver kunskap, arbetsätt/metoder och kunskapsstöd för att effektivt kunna förebygga, upptäcka och beskriva risk för normbrytande och kriminellt beteende samt bedöma stödbehov och risken för fördjupat normbrytande beteende och kriminalitet bland barn och unga med funktionsnedsättning.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande) och processamordnare Maria Melin (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén